

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

MATERIALE ȘI CERCETĂRI ARHEOLOGICE
SERIE NOUĂ, SUPPLEMENTUM III

IN MEMORIAM
EUGEN NICOLAE

EDITAT DE
ROXANA DOBRESU, AUREL VÎLCU

BUCUREȘTI
2025

COPERTA: Dan Iulian MĂRGĂRIT

**MCA SERIE NOUĂ
SUPPLEMENTUM III**

www.mcajournal.ro

**Tehnoredactor: Ofelia COȘMAN
Secretar de redacție: Dana COSTIN**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

In memoriam Eugen Nicolae / ed.: Roxana Dobrescu, Aurel Vîlcu -

Târgoviște: Cetatea de scaun, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-820-9

I. Dobrescu, Roxana (ed.)

II. Vîlcu, Aurel (ed.)

902

929

**Toate articolele publicate în *Materiale și Cercetări Arheologice* sunt *peer-reviewed*.
Materiale și Cercetări Arheologice este indexată în următoarele baze de date:
Persée, Copernicus, ERIH PLUS, Scopus, CEEOL, EBSCO și DOAJ.**

Acest volum a fost editat cu sprijinul financiar al Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”.

(1955–2024)

SUMAR / SOMMAIRE / CONTENTS

Aurel VÎLCU <i>In memoriam</i> Eugen Nicolae.....	9
Georges DEPEYROT Eugen Nicolae et cinq siècles de numismatique Eugen Nicolae and five centuries of numismatics	31
Adina BORONEANȚ, Monica MĂRGĂRIT One man’s trash is another man’s treasure – the case of the osseous debitage waste from Drăgușeni – <i>Ostrov</i>	39
David BACIU, Adrian BĂLĂȘESCU Preliminary study of the faunal material discovered in an Early Eneolithic feature from Alexandria – <i>Limonagiul</i> settlement (Teleorman County). 2019–2021 campaigns.....	59
Radu BĂJENARU Poveste din trecut. Despre descoperirea depozitului de topoare de la Sinaia A tale from the past. The discovery of the Sinaia axe-hoard	83
Gabriel Mircea TALMAȚCHI Două tezaure de semne monetare descoperite în zona de coastă a Mării Negre din teritoriul istro-pontic Two hoards of monetary signs discovered in the Black Sea coastal area of the Istro-Pontic area.....	99
Pierre DUPONT Transport amphoras of “Milesian” type: originals and local imitations.....	111
Theodor ISVORANU Monede din perioada romană imperială descoperite în zona Orheiului (Republica Moldova) Roman imperial coins from the Orhei area (Republic of Moldova)	119
Lucian MUNTEANU, Lăcrămioara-Elena ISTINA Noi informații despre tezaurul monetar roman imperial de la Măgirești (jud. Bacău) (CHRE 16297) New information on the Roman imperial monetary hoard from Măgirești (Bacău County) (CHRE 16297)	139
Mihai DIMA Monede romane dintr-o colecție constituită la Ostrov, jud. Constanța A collection of Roman coins found at Ostrov, Constanța County.....	159
Constantin C. PETOLESCU <i>Cohors II Dacorum</i> . Două trupe auxiliare romane cu număr de ordine identic <i>Cohors II Dacorum</i> . Two Roman auxiliary troops with identical numerical identifiers	173
Radu ARDEVAN, Alin PRALEA Monete antice din colecția lui Ioan Mihályi de Apșa Ancient coins from the collection of Ioan Mihályi de Apșa	177
Mircea DABÎCA, Theodor ISVORANU Cercetări arheologice la Histria, sectorul Sud (2018–2024). Descoperiri monetare Archaeological research at Histria, the South sector (2018–2024). Coin finds.....	189
Adriana PANAITÉ Roman roads in Moesia Inferior in the Black Sea coast area	213
Marius BLASKÓ, Zsuzsanna KOPECZNY, Róbert GINDELE, Gergely SZENTHE, Ștefan POPA, Erwin GÁLL Dating grave no. 97 from Vălcani in the light of numismatic and radiocarbon research – contributions to the chronology of H.1.....	237

Aurel-Daniel STĂNICĂ	
Între bizantini și tătari. Cimitirul de la Isaccea – <i>Bagola</i>	
Between Byzantines and Tatars. The necropolis from Isaccea – <i>Bagola</i>	249
Oana DAMIAN	
Despre prezența Hoardei de Aur în situl bizantin de la Nufăru (județul Tulcea)	
The Golden Horde and the Byzantine archaeological site at Nufăru (Tulcea County)	295
Ana BOLDUREANU	
Un fragment din tezaurul de monede tătărești descoperit la Inești, Raionul Telenești, Republica Moldova	
A fragment of the Tatar coin hoard discovered in Inești, Telenești district, Republic of Moldova.....	303
Monica DEJAN, Ana BOLDUREANU	
Considerații despre câteva monede tătărești descoperite în zona Cetății de Scaun a Sucevei	
(a doua jumătate a secolului XIV)	
Considerations about a few Tatar coins discovered in the Suceava Fortress area	
(second half of the 14 th century).....	313
Letiția NISTOR, Adrian BĂTRÎNA	
Vestigiile bisericii lui Alexandru cel Bun de la Mănăstirea Bistrița (județul Neamț). Propuneri de reconstituire	
arhitecturală	
The remains of the Bistrița monastery (Neamț County) founded by Alexander the Good. Proposals for	
architectural reconstructions.....	319
Lilia DERGACIOVA, Alexandr ALEXANDROV	
Matrița sigilară a unui demnitar din sfatul domnesc al lui Ștefan II, domnitorul Țării de Jos a Moldovei	
The seal of a dignitary member in the Princely Council of Stephen II, Prince of Lower Moldova	337
Ioan-Aurel POP, Alexandru SIMON	
Bani pentru cruciadă: Rapoarte sieneze din primăvara anului 1476	
Money for the Crusade: Sieneze Reports from Spring 1476.....	341
Alexandru SIMON	
Documente și monede: <i>Petrusian</i> și lancu de Hunedoara	
Documents and coins: <i>Petrusian</i> and John Hunyadi	349
Gabriel CUSTUREA, Ana-Maria VELTER	
Câteva monede rare din colecția muzeului constănțean	
A few rare coins in the collection of the Constanța Museum	357
Florin Gabriel PETRICĂ, Minodora CÂRCIUMARU, Ovidiu CÎRSTINA, Adrian IONIȚĂ	
Observații asupra a două morminte descoperite în necropola bisericii „Sfânta Vineri” de la	
Curtea Domnească din Târgoviște	
Remarks on two burials in the cemetery of the Sfânta Vineri church from the Royal Court of Târgoviște.....	363
Gabriel VASILE	
Despre un posibil ritual funerar la populațiile medievale din Muntenia prin prisma a doi indivizi descoperiți	
în cimitirul bisericii „Sf. Vineri” de la Curtea Domnească din Târgoviște	
On a possible funerary ritual of Medieval populations in Wallachia as indicated by two individuals buried	
in the cemetery of the Sfânta Vineri church from the Royal Court of Târgoviște	373
Adriana GAȘPAR	
Șoapte din trecut. Fragmente ceramice cu inscripții în limba osmană descoperite la Timișoara	
Whispers from the past. Pottery sherds with Osmanic language inscriptions from Timișoara	391
Daniela MARCU-ISTRATE, Cristian-Florin ANGHELESCU, Roxana BUGOI	
Introducere în studiul sticlei de fereastră descoperite la Catedrala Romano-Catolică și Palatul Episcopal	
din Alba Iulia	
An introduction to the study of the window glass from the Roman-Catholic Cathedral and the Bishop’s Palace	
in Alba-Iulia.....	409

Radu Gabriel DUMITRESCU	
Un nou lot din tezaurul de la Craiova – <i>Strada Nicolae Bălcescu</i> (Sec. XVII–XVIII)	
A new part of the Craiova hoard – <i>Nicolae Bălcescu Street</i> (17 th –18 th centuries).....	433
Mariana ŞLAPAC	
The contribution of the ottomans to the construction of the Vauban-type fortress in Kiliya.....	449
Corneliu Bogdan Nicolae BELDIANU, Camelia Silvia BELDIANU	
<i>Tsuba</i> cu scene evocatoare. O formă de manifestare a unei arte medalistice avant la lettre în Japonia perioadei Edo?	
<i>Tsuba</i> with evocative scenes. An avant la lettre manifestation form of medal art in Japan	463
Abrevieri / Abreviations / Abbreviations	481

MONETE ANTICE DIN COLECȚIA LUI IOAN MIHÁLYI DE APȘA

Radu ARDEVAN^a, Alin PRALEA^b

^a Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca; e-mail: rardevan@gmail.com

^b Muzeul Maramureșului, Sighetu Marmăției; e-mail: alin.pralea@yahoo.com

Keywords: collection, ancient coins, Ioan Mihály of Apșa, coin hoard, manuscript

Abstract: The coin collection of Ioan Mihály of Apșa from Sighetu Marmăției – comprising over 1,000 pieces – is considered lost. However, two manuscript notebooks have survived, describing 138 ancient coins that were part of the collection. These coins have been classified and studied using modern methods. Most of them align with ancient monetary context of the region, while others are exotic presences. Some pieces originate from well-known archaeological sites, and 47 belong to the great monetary hoard from Teceu (Hungarian: Tecső), which is also lost. These materials contribute to the understanding of the ancient civilization in the northwestern part of Dacia, as well as to the history of modern Transylvanian culture, particularly through the phenomenon of archaeological and numismatic collections.

Cuvinte-cheie: colecție, monete antice, Ioan Mihály de Apșa, tezaur monetar, manuscris

Rezumat: Colecția de monete a savantului Ioan Mihály de Apșa, de la Sighetu Marmăției (peste 1000 de piese) este considerată astăzi pierdută. Există însă două carnete-manuscris, în care sunt descrise 138 de monete antice care făceau parte din colecție. Au fost realizate clasificarea și studiul lor modern. Mare parte dintre ele corespund cu aspectul monetar antic din regiune, altele sunt apariții exotice. Anumite piese provin din situri arheologice cunoscute, iar 47 aparțin marelui tezaur monetar de la Teceu (ung. Tecső), astăzi pierdut. Aceste materiale contribuie la cunoașterea civilizației antice din partea de nord-vest a Daciei, dar și la cunoașterea istoriei culturii moderne a Transilvaniei, în care se înscrie fenomenul colecțiilor arheologice și numismatice.

Renumitul cărturar și patriot Ioan Mihály de Apșa, figură marcantă a intelectualității române din Transilvania în epoca dualistă, a avut și preocupări temeinice pentru istorie și arheologie¹. Ca student la Budapesta a beneficiat de altfel, alături de o pregătire juridică, de anumite cursuri de specialitate și chiar de legături personale cu arheologi și istorici ai vremii². Și, pe lângă activitatea sa politică ori administrativă, a desfășurat și cercetări proprii de istorie regională. Lucrarea sa despre documentele maramureșene medievale³ i-a adus unanimă apreciere și cooptarea ca membru corespondent al Academiei Române⁴. Categorie, interesul său pentru istorie se corelează cu sentimentele naționale și cu participarea la eforturile națiunii române din Transilvania pentru apărarea și afirmarea identității sale în epocă⁵.

Se știa că Ioan Mihály posedă și o colecție numismatică⁶. Din păcate, aceasta nu a fost niciodată studiată ca atare. După al doilea război mondial, proprietățile familiei lui I. Mihályi au fost confiscate de autoritățile comuniste, și o bună parte din patrimoniu s-a risipit fără urmă⁷. Din colecția numismatică au fost identificate doar mici fragmente⁸.

Recent însă, au reapărut anumite date referitoare la această colecție. La Muzeul Maramureșean din Sighetu Marmăției se păstrează două liste cu monete din colecția personală a lui I. Mihályi⁹. Fiecare se prezintă sub forma unui caiet, scris de mână de însuși Mihályi, iar titlul precizează clar că s-a avut în vedere un catalog cu toate monetele antice aflate în posesia colecționarului. Paginile caietelor au fost numerotate, iar monetele din colecție au primit număr curent și o descriere la nivelul practicat atunci de numismații europeni (adică s-au consemnat, pe cât posibil, legendele și reprezentările plastice, fără date tehnice)¹⁰. De câte ori a fost posibil, s-a menționat și locul descoperirii, ori circumstanțele achiziționării piesei. Datarea a fost marcată atât în anii erei creștine, cât și *ab Urbe condita*¹¹.

¹ Todincă 2014, p. 5–7; Kacsó 2011, p. 389, 394; Ivanciuc 2012, p. 8–9; Birtz 2021.

² Vezi și Rómer 1864, p. 121.

³ Mihályi de Apșa 1900 (cu o ediție și în limba maghiară); reeditări cu revizuri în 2000 (V. Iuga), 2009 (V. Iuga, V. Rus), 2010 și 2012 (coord. I. A. Pop).

⁴ Todincă 2014, p. 13, 17–18; Birtz 2021, p. 222.

⁵ Ivanciuc 2012, p. 8; Todincă 2014, p. 8–12.

⁶ Todincă 2014, p. 12.

⁷ Todincă 2014, p. 18–22.

⁸ Iuga 2003, p. 225–227, 229–233; Kacsó 2011, p. 394, 442.

⁹ Manuscrisul a mai fost semnalat, fără a se preciza că este vorba de două caiete diferite (Iuga 2003, p. 226, nota 371; Kacsó 2011, p. 389, nota 40; Ivanciuc 2012, p. 8, nota 8). Mulțumim și pe această cale domnului T. Ivanciuc pentru amabilitatea cu care ne-a îndrumat spre acest manuscris, precum și doamnei directoare Mirela Barz pentru permisiunea de a-l cerceta.

¹⁰ Vezi Ardevan 2012, p. 63.

¹¹ Era o uzanță comună spre sfârșitul secolului XIX; tot așa a procedat, de exemplu, și H. Cohen.

Pentru determinarea monetelor, posesorul a folosit anumite cataloage deja învechite, dar utilizate de cărturarii interesați ai epocii. Cel mai frecvent sunt citați „Biragius”¹² și „Arnet”¹³, dar se recurge ocazional și la Mionnet¹⁴ ori chiar la Eckhel¹⁵. Nu pare să fi avut la dispoziție lucrările fundamentale ale lui Cohen¹⁶. Oricum, este clar că el a lucrat temeinic, la nivelul comun al științei domeniului din Europa vremii, și că a depus un efort sistematic în acest sens.

Din păcate, scopul declarat nu a fost atins. Autorul însuși menționa sumar la sfârșit că deținea „una mie bucăți, din care 636 de argint, 364 b. aramă și bronz”, număr ce nu se regăsește în listele existente. În mod evident, cele două caiete au fost redactate la date diferite – imposibil de precizat pentru moment, dar folosind aceeași metodă de lucru. Din prima variantă lipsesc câteva pagini, respectiv cele cu piesele nr. 100–124. A doua variantă nu o copiază pe prima, și comportă o serie de modificări. În fiecare din ele au fost înregistrate și descrise doar ceva mai mult de 130 de monete vechi. Mai remarcăm scrisul, care devine tot mai neglijent și mai sumar, semn că autorul a lucrat sub presiunea timpului limitat și a altor obligații, fără a putea acorda chestiunii atenția cuvenită, iar lucrarea proiectată a rămas neterminată.

Nu intrăm acum în analiza detaliată a celor două manuscrise numismatice ale ilustrului cărturar maramureșean. Operația aceasta ar necesita mult timp și amplu spațiu tipografic. Nici soarta colecției în anii de după instaurarea regimului totalitar nu va constitui acum obiectul investigației noastre. Pentru moment vom proceda doar la determinarea modernă și catalogarea monetelor antice și bizantine cuprinse în textele celor două caiete pomenite mai sus. Este vorba de 138 de monete, dintre care doar două sunt emisiuni bizantine.

Catalogul lor complet figurează în *Anexa 1*. Pentru fiecare piesă s-a consemnat nominalul (metalul), emitentul, determinarea modernă și, când a fost posibil, proveniența. Starea de conservare a putut fi doar dedusă din descrierea existentă. La sfârșit apare numărul curent din manuscrisul cel mai recent (cel cu textul complet), iar numărul de alături, cuprins între paranteze, îl reprezintă pe cel curent din primul manuscris (cel incomplet).

Desigur, aceste piese consemnate în scris reprezintă doar un procentaj redus din colecția Ioan Mihályi (mai precis, 13,8%). Dintre ele, două sunt de aur (nr. 1 și 133), iar 24 de bronz (nr. 36, 48, 73–74, 115, 117, 120–132, 134–138 din catalog); marea majoritate (112 piese) sunt de argint¹⁷.

Gruparea pe emitenți și perioade istorice nu reflectă o realitate antică anume. Se vede că I. Mihályi a colecționat cu precădere monete romane, dar a adunat ocazional și alte emisiuni, primite de la diferiți donatori. Puține exemplare au fost cumpărate¹⁸.

Emisiunile monetare grecești sunt apariții rare în această colecție. O piesă de aur, dacă este într-adevăr monetă, ar putea proveni din Egiptul secolului IV a. Chr., revoltat împotriva stăpânirii persane. La fel de exotic este un stater din Aspendos, ca și cele două monete bizantine. În schimb, o drahmă din Dyrhachium constituie o apariție obișnuită pentru spațiul dacic¹⁹ – ca și cei șase denari republicani²⁰. Pieseile romane imperiale sunt singurul grup numeros, ele reprezentând 90,57 % din total. O grupare pe emitenți a materialului consemnat din colecție apare în *Anexa 2*.

Mai importantă ni se pare proveniența monetelor. Colecționarul a marcat-o atunci când i-a fost cunoscută, dar este probabil că nu a aplicat consecvent metoda. Așa că astăzi putem cunoaște locul de descoperire ori circumstanțele de achiziție pentru multe piese din colecție, dar nu pentru toate. O privire sintetică asupra acestora oferă *Anexa 3*.

Din totalul de 138 piese, 96 dispun de anumite indicații asupra provenienței lor, deci un procentaj destul de mare (69,56 %). Câteva sunt apariții singulare și fără vreo semnificație anume: numerele din catalog 7, 8, 29, 107 și 133, sau monetele găsite în zona Damascului – comune pentru acel areal (nr. 2, 117, 134, 135). Cele 22 de piese originare de la Carnuntum sunt apariții firești pentru acel mare sit (afară de exotica nr. 1), dar cel puțin cele cu nr. 120–132 se întâlnesc rar ori deloc în spațiul nostru²¹. Observăm că toate carnuntinele au fost donate deodată de căpitanul Iuliu Mihályi, fratele colecționarului²², și trebuie să fi fost adunate cu gândul de a-i sprijini preocupările – cele mai recente erau utile și pentru a ilustra istoria Imperiului Roman în Antichitatea târzie.

Alte piese provin din situri arheologice antice cunoscute, și observăm că ele par să fi intrat în colecția Mihályi, în fiecare caz, la o anumită dată, printr-o acțiune punctuală. Așa sunt cele patru de la Apulum, cele șase de la Ulpia Traiana

¹² Biragus (Birago) 1730.

¹³ Arnet 1845 (este varianta cea mai probabilă, odată ce este citat și pentru monete grecești, nu doar romane).

¹⁴ Mionnet 1806–1837.

¹⁵ Eckhel 1792–1798.

¹⁶ Cohen 1857; Cohen 1859–1868; ediția a doua nu poate intra în discuție, din motive cronologice.

¹⁷ Marea majoritate sunt denari romani imperiali (unul singur suberat – nr. 116), alături de care apar doar doi antoninieni (nr. 118, 119); alte șase piese sunt denari romani republicani (nr. 4–9). Mai apar un stater (nr. 2) și o drahmă (nr. 3).

¹⁸ Nr. 4, 8, 18, 31, 42, 51, 114, 115, 118. Afară de nr. 8, toate au fost achiziționate de la medicul orașului Deva în 1867 și au fost descoperite acolo.

¹⁹ Prezentare generală la Conovici 1983–1985.

²⁰ Vezi Chițescu 1981.

²¹ Chirilă, Gudea 1982, p. 130–131; Butnariu 1988.

²² Todincă 2014, p. 4. Donatorul monetei nr. 7 este alt frate al său, Victor, viitorul înalt ierarh al Bisericii greco-catolice române (vezi Wallner-Bărbulescu 2007; Bocșan et alii 2009, p. 7–21).

Sarmizegetusa, ori cele opt de la Deva. Toate sunt apariții firești pentru aceste situri romane cunoscute. Dar grupul cel mai mare, 47 monete antice (34,05 % din total, respectiv 48,95 % din cele cu proveniența cunoscută), aparține marelui tezaur monetar descoperit la Teceu în anul 1874 și astăzi pierdut²³. Identificarea lor va ajuta cu siguranță la interpretarea istorică a acestei descoperiri.

Așadar, deși tratează doar un fragment din colecția numismatică a lui I. Mihályi de Apșa, datele păstrate în cele două caiete scrise de colecționar aduc informații utile pentru istoria unor situri antice și chiar a zonei de nord-vest a Daciei în epocă. Ele merită a fi cunoscute și integrate în efortul contemporan de cercetare.

Restituirea, chiar și sumară, a acestei colecții monetare prezintă interes și pentru istoria culturală a Transilvaniei în epoca dualistă. Fenomenul colecțiilor numismatice este un semn clar de modernitate, iar maniera de colecționare, cunoștințele și metodele deținătorului, intențiile sale, se încadrează în atmosfera vremii și ilustrează participarea elitelor românești din Transilvania la această *forma mentis*, în consonanță cu tendințele vizibile la toate națiunile europene²⁴. Eforturile colecționarilor precum Ioan Mihályi au contribuit mult la validarea științei Antichității în societate și, implicit, la instituționalizarea muzeelor.

Abrevieri tehnice

AE	=	bronz
Ant.	=	antoninian
AR	=	argint
As	=	as
AV	=	aur
Av.	=	avers
D	=	denar
Dp	=	dupondius
HS	=	sestert
Rv.	=	revers

BIBLIOGRAFIE

- Ardevan 2012 – R. Ardevan, *Monedele antice din colecția Episcopiei greco-catolice de Lugoj*, MCSEE 4, 2012, p. 63–78.
- Ardevan 2013 – R. Ardevan, *The numismatic collection of the Calvinist College from Orăștie (Szászváros) – an overview*, ACD 49, 2013, p. 93–100.
- Ardevan 2018 – R. Ardevan, *Monnaies romaines républicaines dans une collection d'Odorheiu Secuiesc*, în: L. Munteanu, C.-D. Nicola, G. Talmațchi (eds.), *Studia numismatica et archaeologica. In honorem magistri Virgilii Mihailescu-Bîrliba oblata*, București – Piatra Neamț, 2018, p. 183–191.
- Ardevan 2022 – R. Ardevan, *Monedele antice din colecția numismatică a Colegiului unitarian din Cluj*, în: S.-P. Boțan, Șt. Honcu (eds.), *In medias res antiquorum. Miscellanea in honorem annos LXV peragentis Professoris Costel Chiriac oblata*, Cluj-Napoca, 2022, p. 99–115.
- Arneth 1845 – J. Arneth, *Das k. k. Münz- und Antiken-Kabinet*, Wien, 1845.
- Biragus (Birago) 1730 – Fr. Mediobarbus Biragus (Fr. Mezzabarba Birago), *Imperatorum Romanorum numismata a Pompeio Magno ad Heraclium*, Mediolani, 1730.
- Birtz 2021 – R. M. Birtz, *Mihályi de Apșa Ioan*, ERSIR III, p. 222–223.
- Bocșan et alii 2009 – N. Bocșan, L. Wallner-Bărbulescu, I. Cârja, *Studiu introductiv*, în: N. Bocșan, I. Cârja (eds.), *Memoriile unui ierarh uitat: Victor Mihályi de Apșa (1841–1918)*, Cluj-Napoca, 2009.
- Butnariu 1988 – V. M. Butnariu, *Monedele romane post aureliene în teritoriile carpato-dunăreano-pontice (anii 275–491). II. Perioada 324–383*, ArhMold 12, 1988, p. 131–196.
- Chirilă, Gudea 1982 – E. Chirilă, N. Gudea, *Economie, populație și societate în Dacia post aureliană (275–380 e. n.)*, ActaMP 6, 1982, p. 123–154.
- Chițescu 1981 – M. Chițescu, *Numismatic Aspects of the History of the Dacian State. The Roman Republican Coinage in Dacia and Geta-Dacian Coins of Roman Type*, BARIntSer 112, Oxford, 1981.
- Cohen 1857 – H. Cohen, *Description générale des monnaies de la République romaine, communément appelées médailles consulaires*, Paris, 1857.
- Cohen 1859–1868 – H. Cohen, *Description historique des monnaies frappées sous l'Empire romain, communément appelées médailles impériales*, 1859–1868, 7 vol., Paris.
- Conovici 1983–1985 – N. Conovici, *Aspecte ale circulației drahmelor de Dyrrhachium și Apollonia în Peninsula Balcanică și în Dacia*, BSNR 77–79, 1983–1985, 1986, p. 69–88.
- Crawford – M. Crawford, *Roman Republican Coinage*, I – II, Cambridge, 1991.
- Eckhel 1792–1798 – J. H. Eckhel, *Doctrina numorum veterum*, 1792–1798, 8 vol., Vienna.
- Iuga 2003 – G. M. Iuga, *Monede din tezaurul de denari romani imperiali descoperit la Teceu*, Marmatia 7(1), 2003, p. 225–243.
- Ivanciuc 2012 – T. Ivanciuc, *Din arheologia Țării Maramureșului. Istoricul cercetărilor. Bibliografia străină*, Marmatia 10(1), 2012, p. 7–22.
- Jaramago 2018 – M. Jaramago, *Interpreting Three Gold Coins from Ancient Egypt and the Ancient Near East at the Museo Casa de la Moneda, Madrid*, TdE 9, 2018, p. 81–121.
- Kacsó 2011 – C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureș*, Baia Mare, 2011.
- Meta 2015 – A. Meta, *Le monnayage en argent de Dyrrachion, 375 – 60/55 av. J.-C.*, Paris – Athènes (2015).

²³ Pentru acest tezaur, vezi: Sășianu 1980, p. 174–175; Vida 2009, p. 576; Kacsó 2011, p. 442, cu bibliografia problemei.

²⁴ Ardevan 2012, p. 65; Ardevan 2013, p. 98; Ardevan 2018, p. 187; Ardevan 2022, p. 105.

- Mihályi de Apșa 1900 – I. Mihályi de Apșa, *Diplome maramureșene din secolul XIV și XV*, Sighet, 1900.
 Mionnet 1806–1837 – Th. E. Mionnet, *Description des médailles antiques, grecques et romaines*, 1806–1837, 17 vol., Paris.
 Rómer 1864 – Fl. Rómer, *A Buda környékén felásott római sírokról*, AK 4, 1864, p. 101–124.
 Sășianu 1980 – Al. Sășianu, *Moneda antică în vestul și nord-vestul României*, Oradea, 1980.
 Schulz, Seidel 2004 – R. Schulz, M. Seidel (eds.), *Egypt. The World of the Pharaohs*, Köln, 2004.
 Todincă 2014 – Gh. Todincă, *Centenar Ioan Mihályi de Apșa (1844-1914)*, Sighetu Marmăției, 2014.
 Vida 2009 – I. Vida, *Late 2nd century Sarmatian coin hoards*, în: Sz. Biró (Hrsg.), *Ex officina... Studia in honorem Dénes Gabler*, Győr, 2009, p. 573–585.
 Wallner-Bărbulescu 2007 – L. Wallner-Bărbulescu, *Zorile modernității. Episcopia greco-catolică de Lugoj în perioada ierarhului Victor Mihály de Apșa*, Cluj-Napoca, 2007.

Anexa 1

MONETE DIN COLECȚIA LUI IOAN MIHÁLYI DE APȘA

Egipt (?)

1. Stater AV, Nektanebos II (?). Piesă de aur, având „o inscripție hieroglifică pe fiecare parte” și o perforare în lateral. A fost catalogată ca monedă egipteană.
 Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 46 (50).
 Într-adevăr, Egiptul faraonic a emis stateri de aur scurtă vreme, în sec. IV a. Chr.²⁵ Piesa prezintă unele asemănări cu monetele lui Nektanebos II (360–343 a. Chr.)²⁶. Dar descrierea disponibilă este prea sumară pentru a fi siguri. În orice caz, piesa în discuție pare să fi fost refolosită ca pandantiv. Așa va fi putut ajunge o asemenea monedă la Carnuntum în epoca romană, adusă de vreun călător.

Aspendos (Pamphylia)

2. Stater AR. Prezintă unele deteriorări.
 Av.: [ΕΣΤ F]ΕΔΙΙΥΣ Într-un cadru rectangular, praștiaș cu manta spre dr. folosind praștia cu dr. și cu stg. întinsă; în fața lui un *triskeles*, dedesubt o „colonetă” (posibil un Π). Rv.: Doi atleți nuzi în luptă, în cadru circular.
 BMC 19 (G. F. Hill, *Lycia, Pamphylia and Pisidia*), London 1897, p. 95–101, nr. 16–62, mai ales p. 19–20 (Aspendos, a. 400–300 a. Chr.).
 Desc. Damasc, primit de la medicul erarial dr. Novak. Nr. 11 (15).

Dyrrhachium (Epirus)

3. Drahmă. Av.: ΦΙΑΩΝ, sus capul lui Helios, în câmp torță; Rv.: ΔΥ[P ME-NI-Σ]ΚΟΥ. Meta 2015, p. 119–120, nr. 84 (Dyrrhachium, a. 80/70–55 a. Chr.).
 Desc. Ulpia Traiana Sarmizegetusa 1873; dăruită de d-na Schiau. Nr. 23 (27).

Republica Romană

4. D (*serratus*²⁷), C. SVLPICI C. F. Crawford 312 (Roma, a. 106 a. Chr.). Tocit, legenda parțial lipsă.
 Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 2 (6).
5. D, L. MEMMI Tocit pe alocuri. Crawford 313 (Roma, a. 106 a. Chr.).
 Lipsesc detalii despre descoperire / achiziționare. Nr. 127 (131).
6. D, L. PAPI. Crawford 384, 1 (Roma, a. 79 a. Chr.).
 Lipsesc detalii despre descoperire / achiziționare. Nr. 131 (135).
7. D, P. SATRIENVVS. Tocit, legenda parțial ilizibilă. Crawford 388, 1b (Roma, a. 77 a. Chr.).
 Adus de la Roma de V. Mihályi, 1870. Nr. 14 (18).
8. D, PAVLLVS LEPIDVS. Parțial tocit. Crawford 415 (Roma, a. 62 a. Chr.).
 Cumpărat în 1877 de la un student la teologie din Transilvania (?). Nr. 126 (130).
9. D, M. Antonius, LEG VIII. Crawford 544, 12 (monetărie itinerantă, a. 32–31 a. Chr.).
 Desc. Apulum, dăruit de proprietarul de acolo, lt. Sándor. Nr. 15 (19).

²⁵ Schulz, Seidel 2004, p. 370.

²⁶ Jaramago 2018, p. 95–103.

²⁷ Precizarea lipsește din manuscris.

Imperiul Roman

10. D, Vitellius. Deteriorat, legenda Av. păstrată parțial, cea de pe Rv. pierdută. RIC I², p. 272, nr. 90 sau 93 (Roma, a. 69).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 133 (137).
11. D, Vitellius. Deteriorat, legenda parțial pierdută. RIC I², p. 272, nr. 81 (Roma, a. 69).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 132 (136).
12. D, Vespasian. Deteriorat, legenda tocită. RIC II, p. 15, nr. 4 (Roma, a. 69–71).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 48 (52).
13. D, Vespasianus. Deteriorat, legenda parțial pierdută. RIC II, p. 16, nr. 10 (Roma, a. 70).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 134 (138).
14. D, Vespasian. Deteriorat, legenda parțial pierdută. RIC II, p. 23, nr. 77 (Roma, a. 74).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur²⁸. Nr. 49 (53).
15. D, Vespasian. Deteriorat, legenda Av. pierdută. RIC II, p. 29, nr. 131 (Roma, a. 78–79)²⁹.
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 47 (51).
16. D, Vespasian: Domitianus Caesar. Deteriorat, legenda complet pierdută. RIC II, p. 43, nr. 248 (Roma, a. 78–79)³⁰.
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. (132).
17. D, Domițian. Parțial tocit. RIC II, p. 171, nr. 12 (Roma, a. 90).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 50 (54).
18. D, Domițian. RIC II, p. 172, nr. 153 (Roma, a. 90–91).
Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 3 (7).
19. D, Domițian. Foarte deteriorat, legenda ilizibilă, tipul Rv. interpretat probabil greșit³¹. Cf. RIC II, p. 209, nr. 443, cu acest tip de Rv. (Roma, a. 81) – dar As, emis pentru Domitia Augusta !
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 128.
20. D, Traian. RIC II, p. 245, nr. 12 (Roma, a. 98–99).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 51 (55).
21. D, Traian. Deteriorat. Hibrid: Av. RIC II, p. 246, nr. 30–31 (Roma, a. 98–99); Rv. RIC II, p. 247, nr. 37 (Roma, a. 100).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 52 (56).
22. D, Traian. RIC II, p. 248, nr. 52 (Roma, a. 101–102).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 53 (57).
23. D, Traian. Legenda Rv. tocită. RIC II, p. 248, nr. 58 (Roma, a. 101–102).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 54 (58).
24. D, Traian. Deteriorat, tocit. RIC II, p. 251, nr. 102–103 (Roma, a. 103–111).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 57 (61).
25. D, Traian. Tocit, legenda Rv. aproape distrusă. RIC II, p. 251, nr. 102–103 (Roma, a. 103–111).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 58 (62).
26. D, Traian. Tocit, legenda parțial lipsă. RIC II, p. 251, nr. 102–103 (Roma, a. 103–111).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 59 (63).
27. D, Traian. Aspect frust; posibil imitație barbară. Cf. RIC II, p. 251, nr. 98 (Roma, a. 103–111).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 56 (60).
28. D, Traian. Tocit. RIC II, p. 252, nr. 116 (Roma, a. 103–111).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 60 (64).
29. D, Traian. cf. RIC II, p. 252, nr. 120, dar pe Rv. PRINC (Roma, a. 103–111).
Desc. Ieud 1871. Dăruit de Em. Szaplanczay și ginerele său I. Iura. Nr. 1 (5).
30. D, Traian. Piesă perforată lateral, deci refolosită ca pandantiv. RIC II, p. 254, nr. 147, 147a, 147b (Roma, a. 103–111).
Lipsește detalii despre descoperire / achiziționare. Nr. 55 (59).
31. D, Traian. RIC II, p. 257, nr. 202 (Roma, a. 103–111).
Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 4 (8).

²⁸ La nr. 47 (51) se dau detalii despre locul și circumstanțele descoperirii (săparea unui șanț), ca și despre participanți. Erau peste 1000 de monete; s-au strâns imediat 782 piese și au fost trimise la direcțiunea financiară (a comitatului Maramureș ?).

²⁹ Există din același an și o emisiune pentru Titus (RIC II, p. 39, nr. 218). Cum din legenda Av. se mai vede doar VES, ar putea fi vorba și despre aceasta.

³⁰ În catalog e încadrat la piesele nedatate, dar vezi comentariul de la RIC II, p. 6.

³¹ Se indică *Ceres stans d. spicos sinistra hastam*. Dar acest revers nu se întâlnește pe emisiunile de argint; posibilă confuzie ? Putem crede că ar fi vorba de o imagine deteriorată a Minervei, dar aceasta apare pe foarte multe emisiuni ale lui Domițian, practic de-a lungul întregii sale domnii.

32. D, Traian. Tocit, legenda păstrată parțial. RIC II, p. 263, nr. 266 (Roma, a. 112–114).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 61 (65).
33. D, Traian. RIC II, p. 267, nr. 318–321 (Roma, a. 114–117).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 62 (66).
34. D, Traian. RIC II, p. 267, nr. 318–321 (Roma, a. 114–117).
Desc. Teceu 1871, într-un mare tezaur. Nr. 63 (67).
35. D, Traian. RIC II, p. 268, nr. 337 (Roma, a. 114–117).
Desc. Ulpia Traiana Sarmizegetusa 1873; dăruit de d-na Schiau. Nr. 19 (23).
36. AE (Dp ori As), Traian. Tocit, legenda în mare parte pierdută. RIC II, p. 292, nr. 675 (Roma, a. 114–117).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 26 (30).
37. D, Hadrian. RIC II, p. 341, nr. 21 (Roma, a. 117).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 64 (68).
38. D, Hadrian. RIC II, p. 349, nr. 75 (Roma, a. 119–122).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 66 (70).
39. D, Hadrian. RIC II, p. 350, nr. 80 (Roma, a. 119–122).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 69 (73).
40. D, Hadrian. RIC II, p. 353, nr. 112–113 (Roma, a. 119–122).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 68 (72).
41. D, Hadrian. RIC II, p. 355, nr. 127 (Roma, a. 119–122).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 67 (71).
42. D, Hadrian. Legenda Av. parțial tocită. RIC II, p. 361, nr. 182 (Roma, a. 125–128).
Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 5 (9).
43. D, Hadrian. RIC II, p. 369–370, nr. 256 (Roma, a. 134–138).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 70 (74).
44. D, Hadrian. RIC II, p. 370, nr. 262 A (Roma, a. 134–138).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 71 (75).
45. D, Hadrian. Deteriorat, marginea din stg. lipsește. RIC II, p. 373, nr. 286 (Roma, a. 134–138).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 24 (28).
46. D, Hadrian. RIC II, p. 374, nr. 299 (Roma, a. 134–138).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 65 (69).
47. D, Hadrian. Av. parțial deteriorat. RIC II, p. 375, nr. 307 (Roma, a. 134–138).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 123.
48. As, Hadrian. Tocit, legenda Av. ilizibilă. RIC II, p. 427, nr. 678 (Roma, a. 125–128).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 27 (31).
49. D, Hadrian: Sabina. RIC II, p. 386, nr. 390 (Roma, a. 119–134).
Desc. Apulum, dăruit de proprietarul de acolo, lt. Sándor. Nr. 16 (20).
50. D, Antoninus Pius. RIC III, p. 33, nr. 64 (Roma, a. 140–143).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 72 (76).
51. D, Antoninus Pius. RIC III, p. 43, nr. 136 (Roma, a. 145–161).
Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 6 (10).
52. D, Antoninus Pius. RIC III, p. 43, nr. 137 (Roma, a. 145–161).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 79 (83).
53. D, Antoninus Pius. RIC III, p. 44, nr. 150 (Roma, a. 145–161).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 73 (77).
54. D, Antoninus Pius. Tocit, deteriorat. Cf. RIC III, p. 33, nr. 67 (Roma, a. 140–143) sau p. 45, nr. 154 (Roma, a. 145–161).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 77 (81).
55. D, Antoninus Pius. Parțial tocit. RIC III, p. 50, nr. 197 (Roma, a. 150–151).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 75 (79).
56. D, Antoninus Pius. Tocit³². RIC III, p. 50, nr. 197 (Roma, a. 150–151).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 76 (80).
57. D, Antoninus Pius. Av. parțial deteriorat. RIC III, p. 54, nr. 229b (Roma, a. 153–154).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 74 (78).

³² În loc de descriere, se menționează doar *figura superiori simili*.

58. D, Antoninus Pius. Foarte tocit. Cf. RIC III, p. 62, nr. 298 (Roma, a. 159–160)³³.
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 78 (82).
59. D, Antoninus Pius. RIC III, p. 62, nr. 301 (Roma, a. 159–160).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 80 (84).
60. D, Antoninus Pius: Faustina I. Tocit. RIC III, p. 68, nr. 339 (Roma, a. 139–141).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 124.
61. D, Antoninus Pius: Faustina I. RIC III, p. 68, nr. 340 (Roma, a. 139–141).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. (128).
62. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 70, nr. 351 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 89 (92).
63. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 70, nr. 351 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 90 (93).
64. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 70, nr. 351 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. (94).
65. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 71, nr. 358 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 83 (87).
66. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 71, nr. 358 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 84 (88).
67. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 71, nr. 362 (Roma, a. 141–161).
Desc. Ulpia Traiana Sarmizegetusa 1873; dăruit de d-na Schiau. Nr. 20 (24).
68. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. Tocit, inscripția ilizibilă. RIC III, p. 72, nr. 370, 373, 374 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 86 (90).
69. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. Tocit, legenda ilizibilă. RIC III, p. 72, nr. 370, 373, 374 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 87.
70. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 72, nr. 377 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 91 (95).
71. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 73, nr. 384 (Roma, a. 141).
Desc. Apulum, dăruit de proprietarul de acolo, lt. Sándor. Nr. 17 (21).
72. D, Antoninus Pius: diva Faustina I. RIC III, p. 74, nr. 394 (Roma, a. 141–161).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 85 (89).
73. HS, Antoninus Pius. Parțial tocit. RIC III, p. 107, nr. 597 (Roma, a. 140–144).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 29 (33).
74. HS, Antoninus Pius. RIC III, p. 109, nr. 610 (Roma, a. 140–144).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 28 (32).
75. D, Antoninus Pius: Aurelius Caesar. RIC III, p. 79, nr. 424 (Roma, a. 140–144).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 92 (96).
76. D, Antoninus Pius: Aurelius Caesar. RIC III, p. 80, nr. 429 (Roma, a. 145–147 ?).
Desc. Apulum, dăruit de proprietarul de acolo, lt. Sándor. Nr. 18 (22).
77. D, Antoninus Pius: Aurelius Caesar. RIC III, p. 84–85, nr. 453 (Roma, a. 151–152).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 93 (97).
78. D, M. Aurelius. Parțial tocit. Cf. RIC III, p. 217, nr. 50–52 (Roma, dec. 161–dec. 162) – legenda Av. cu greșeli (IMP HVBEL ANTONINVS AVG).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 100.
79. D, M. Aurelius. Tocit. RIC III, p. 219–220, nr. 78–82a, 85–85a (Roma, a. 163–164).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 94 (98).
80. D, M. Aurelius. Parțial tocit. RIC III, p. 222, nr. 119–120³⁴ (Roma, dec. 163–dec. 164).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 96 (100).
81. D, M. Aurelius. RIC III, p. 224, nr. 141–143 (Roma, aug.–dec. 165).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 97 (101).
82. D, M. Aurelius. RIC III, p. 230, nr. 221 (Roma, dec. 169–dec. 170).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 98 (102).

³³ Legenda prea puțin păstrată, iar tipul reversului (*Figura stolata stans cum clypeo ad dextrum pedem, sinistra baculum cum serpente tenet*) nu se regăsește printre emisiunile acestui împărat. Să fie vorba de o descriere greșită a tipului citat acum („*Felicitas spre stg. cu caduceu și rezemată de o coloană*”) ? În orice caz, este singurul lui tip de denar întrucâtva asemănător.

³⁴ Legenda Av. transcrisă ANTONINVS AVG ARMENIACVS (în loc de M ANTONINVS AVG ARMEN P M).

83. D, M. Aurelius. Cf. RIC III, p. 231, nr. 227–228 (Roma, dec. 170–dec. 171), dar pe Rv. este consemnată legenda IMP VI COS III.
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 99 (103).
84. D, M. Aurelius. RIC III, p. 229, nr. 211 (Roma, dec. 169–dec. 170)³⁵.
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 101.
85. D, M. Aurelius. RIC III, p. 243, nr. 348³⁶ (Roma, dec. 177–dec. 178).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 102.
86. D, M. Aurelius. RIC III, p. 246, nr. 425³⁷ (Roma, a. 176–180).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 95 (99).
87. D, M. Aurelius: divus Antoninus Pius. RIC III, p. 247, nr. 430 (Roma, a. 161).
Desc. Ulpia Traiana Sarmizegetusa 1873; dăruit de d-na Schiau. Nr. 21 (25).
88. D, M. Aurelius: divus Antoninus Pius. RIC III, p. 247, nr. 430 (Roma, a. 161).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 122.
89. D, M. Aurelius: divus Antoninus Pius. RIC III, p. 247, nr. 436, 438 (Roma, a. 161).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 81 (85).
90. D, M. Aurelius: divus Antoninus Pius RIC III, p. 247, nr. 441, 441a (Roma, a. 161).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 82 (86).
91. D, M. Aurelius: L. Verus. RIC III, p. 258, nr. 555–557 (Roma, dec. 165–dec. 166).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. (129).
92. D, M. Aurelius: L. Verus. RIC III, p. 258, nr. 555–557 (Roma, dec. 165–dec. 166).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 125.
93. D, M. Aurelius: Faustina II. RIC III, p. 268, nr. 669 (Roma, a. 161–175).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 108.
94. D, M. Aurelius: Faustina II. RIC III, p. 269, nr. 688 (Roma, a. 161–175).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 104.
95. D, M. Aurelius: Faustina II. RIC III, p. 269, nr. 688 (Roma, a. 161–175).
Lipsesc date despre descoperire / achiziție. Nr. 105.
96. D, M. Aurelius: Faustina II. RIC III, p. 270, nr. 694–696 (Roma, a. 161–175).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 106.
97. D, M. Aurelius: Faustina II. RIC III, p. 271, nr. 711 (Roma, a. 161–175).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 103.
98. D, M. Aurelius: Faustina II. RIC III, p. 272, nr. 729 (Roma, a. 161–175).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 107.
99. D, M. Aurelius: diva Faustina II. RIC III, p. 273, nr. 743–744 (Roma, a. 176–180).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 109.
100. D, M. Aurelius: Lucilla. RIC III, p. 276, nr. 781 (Roma, a. 161–169).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 110.
101. D, M. Aurelius: Commodus. RIC III, p. 268, nr. 666 (Roma, a. 179).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 111.
102. D, M. Aurelius: Commodus. RIC III, p. 268, nr. 666 (Roma, a. 179).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 112.
103. D, Commodus. Parțial tocit, descris cu greșeli³⁸. Cf. RIC III, p. 376, nr. 97 (Roma, a. 184).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 114.
104. D, Commodus. Deteriorări pe Av. RIC III, p. 377, nr. 106 (Roma, a. 184).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 115.
105. D, Commodus. Pare puternic deteriorat, a fost descris greșit³⁹. Cf. RIC III, p. 379, nr. 106 (Roma, a. 186).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 113.

³⁵ Pe Av. s-a transcris eronat TR P XXIV în loc de XXVIII.

³⁶ Pe Rv. s-a transcris eronat TR P XXXI în loc de XXXII.

³⁷ Rv. descris eronat: *Figura sedens cum ramo* (de fapt este Salus șezând, lângă ea șarpele).

³⁸ Legenda Av. cuprinde un O inexistent în ... ANTO..., pe Rv. s-a citit TR P VIII în loc de VIII(I) și s-a omis cuvântul FEL din exergă (probabil tocit complet), iar tipul n-a fost înțeles.

³⁹ Din legenda Av. se mai vedea doar M COMM...; a fost întregită aberant. Pe Rv. se mai putea citi ...VI COS IIII P P; de fapt trebuia să fi fost ... (IMP) VI(I), așa că întregirea și datarea au fost greșite. Tipul reversului a fost considerat Salus, dar era Jupiter cu fulger și sceptru.

106. D, Commodus. RIC III, p. 380, nr. 133 (Roma, a. 186–187).
Desc. Ulpia Traiana Sarmizegetusa 1873; dăruit de d-na Schiau. Nr. 22 (26).
107. D, Commodus. Tocit, legenda deteriorată, tipul Rv. neclar. Cf. RIC III, p. 383, nr. 160 (Roma, a. 186–187)⁴⁰.
Desc. la leud în 1865; primit în 1893 de la vicarul Tit Bud, fost capelan de leud, prin D. Berinde. Nr. 135 (139).
108. D, Commodus. Tocit, descris cu greșeli⁴¹. Cf. RIC III, p. 384, nr. 165 (Roma, a. 187–188).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 117.
109. D, Commodus. Tocit. RIC III, p. 386, nr. 190 (Roma, a. 189).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 116.
110. D, Commodus. Deteriorări pe Av. RIC III, p. 393, nr. 236 (Roma, a. 192).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 118.
111. D, Commodus: Crispina. RIC III, p. 398, nr. 276 (Roma, a. 180–183).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 119.
112. D, Commodus: Crispina. Cf. RIC III, p. 399, nr. 278 (Roma, a. 180–183).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 120.
113. D, Septimius Severus. RIC IV/1, p. 93, nr. 14 (Roma, a. 193–194).
Desc. Teceu 1874, într-un mare tezaur. Nr. 121.
114. D, Septimius Severus. Ușor tocit, pe Av. RIC IV/1, p. 144, nr. 398 (Emesa, a. 194–195).
Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 7 (11).
115. AE (Dp sau As), Septimius Severus: Geta Caesar. Cf. RIC IV/1, p. 331, nr. 118 (Roma, a. 200–202), dar fără S C pe Rv.
Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 8 (12).
116. D suberat, Severus Alexander: diva Iulia Maesa. RIC IV/2, p. 101, nr. 378 (Roma, a. 222).
Desc. Ulpia Traiana Sarmizegetusa 1873; dăruit de d-na Schiau. Nr. 25 (29).
117. As, Gordian III. RIC IV/3, p. 52, nr. 339 (Roma, a. 244). Circulat, Rv. foarte tocit..
Desc. Damasc⁴², primită de la medicul erarial dr. Novak. Nr. 10 (14).
118. Ant, Gordian III. Cf. RIC IV/3, p. 15, 17–26, 29–32 (Roma?, a. ?). Suberat, tocit, legenda ilizibilă⁴³.
Desc. Deva, cumpărat în 1867 de la medicul local. Nr. 9 (13).
119. Ant, Traianus Decius: Herennia Etruscilla. RIC IV/3, p. 127 nr. 59b și p. 128 nr. 60 (Roma, a. 249–251); p. 128 nr. 65 (Antiochia, a. 249–251).
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 129 (133).
120. AE, Constantin I: Helena. RIC VII, p. 450, nr. 204 (Siscia, a. 326–327, officina Γ⁴⁴).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 36 (40).
121. AE, Constantin I: Constantius II Caesar. RIC VII, p. 693, nr. 88 (Antiochia, a. 330–333, officina ?).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 32 (36).
122. AE, Constantius II. RIC VIII, p. 316, nr. 28 (Aquileia, a. 337–340, officina S).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 35 (39).
123. AE, Constantius II. RIC VIII, p. 365, nr. 221 (Siscia, a. 348–350, officina A).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 34 (38).
124. AE, Constantius II. Cf. RIC VIII, p. 374, nr. 338 (Siscia, a. 351–355, officina A)⁴⁵.
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 33 (37).
125. AE 3, Valentinian I. RIC IX, p. 146, nr. 7 (Siscia, a. 364–367, officina A).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 37 (41).
126. AE 3, Valentinian I. RIC IX, p. 147, nr. 14 (Siscia, a. 367–375, officina Γ).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 38 (42).
127. AE 3, Valentinian I. Parțial deteriorat pe Rv. Cf. RIC IX, p. 14 nr. 6 (Treveri, a. 364–367), 20 nr. 32 (Treveri, a. 367–375), 95 nr. 9 (Aquileia, a. 364–367), 147 nr. 15 (Siscia, a. 367–375); officina ?
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 39 (43).

⁴⁰ În manuscris pe Rv. lipsește VIRTVTI AVG în exergă (probabil pierdută), iar scutul este luat drept pateră.

⁴¹ În legenda Av. lipsește un P (după AVG), iar pe Rv. nu trebuia să apară la sfârșit DES VI (întregirea colecționarului).

⁴² Specificat eronat ca fiind în Asia Mică (dar totuși se precizează *Damascus Coelesyriae*).

⁴³ Considerat drept denar de la Gordian I. Dar se menționează cununa de raze pe Av., deci este un antoninian; iar acest emitent nu a bătut antoninieni.

⁴⁴ Manuscrisul consemnează în exergă officina PI, care nu există; trebuie să fie o transcriere greșită pentru Γ.

⁴⁵ Manuscrisul indică în exergă inscripția ASISC, care nu există în determinant; probabil este o transcriere greșită pentru forma realmente existentă •ASIS.

128. AE 3, Valens. RIC IX, p. 146, nr. 7b (Siscia, a. 364–367, officina A).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 40 (44).
129. AE 3, Valens. Cf. RIC IX, p. 147, nr. 15b (Siscia, a. 367–375, officina A), dar pe Rv. *F|A (în loc de M).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 41 (45).
130. AE 4, Theodosius I. RIC IX, p. 152, nr. 29d (Siscia, a. 378–383, officina ?).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 42 (46).
131. AE 2, Honorius. Deteriorat, legenda greu lizibilă⁴⁶. RIC X, p. 246, nr. 55 (Constantinopol, a. 395, officina ?).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 44 (48).
132. AE 4, Arcadius. Cf. RIC X, p. 322 nr. 1237 (Aquileia, a. 395–402), 324 nr. 1245–1246 (Roma, a. 395–403)⁴⁷, officina ?
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 43 (47).
133. Solidus, Theodosius II. RIC X, p. 262, nr. 291 (Constantinopol, a. 441–450, officina ?).
Desc. 1873 în districtul Chioar; dăruit de Al. Pop de Monostor.

Imperiul Bizantin

134. Follis, Iustin II. Deteriorat, legenda Rv. ștearsă. DOW I, p. 245, nr. 158 b (Antiochia, a. 576–577).
Desc. Damasc, primit de la medicul erarial dr. Novak. Nr. 12 (16).
135. Follis, Roman IV Diogene. DOW III, p. 796–797, nr. 8.1–19 (Constantinopol, a. 1068–1071).
Desc. Damasc, primit de la medicul erarial dr. Novak. Nr. 13 (17).

Provincia Moesia Superior

136. HS, Gordian III. RPC VII.2, nr. 1–4 (Viminacium, a. 239/240).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 30 (34).
137. HS, Filip Arabul. RPC VIII, nr. 2226 – unassigned (Viminacium, a. 244-245).
Desc. Carnuntum (Petronell), dăruit de cpt. Iuliu Mihályi 1872. Nr. 31 (35).

Nicaea (Bithynia)

138. AE, Gordianus III. RPC VII, 2, 1966–1970 (Nicaea, a. 243–244).
Apare descrisă astfel: ...*TFO ELLIANO AV (?) / NIKA CON Quattuor signa militaria*. Evident, este vorba de cunoscutul tip cu patru stindarde militare pe Rv., iar legenda se poate întregi (M AN)T ΓOPΔIANO(C) AY(Γ) / NIKA-εQN.
Lipsește date despre descoperire / achiziție. Nr. 130 (133).

Anexa 2 STRUCTURA PE EMITENȚI A COLECȚIEI

S-au consemnat numerele din catalog ale monetelor. În paranteze, cu caractere cursive, apare numărul de piese din fiecare categorie.

Nr. crt.	Emitent	AV	AR	Suberat	AE
1	2	3	4	5	6
1.	Egipt (Nektanebos II)	1	(1)		
2.	Aspendos		2	(1)	
3.	Dyrrhachium		3	(1)	
4.	Republica Romană		4–9	(6)	
5.	Vitellius		10, 11	(2)	
6.	Vespasianus		12–15	(4)	
7.	Vespasianus: Domițian Caesar		16	(1)	

⁴⁶ În manuscris, catalogat ca emisiune a lui Arcadius. Dar de fapt inscripțiile lipsesc, iar acest tip de Rv. nu există pentru Arcadius.

⁴⁷ În manuscris, pe Rv. Victoria apare ținând în dr. cununa de lauri și cu stg. un prizonier.

8.	Domițian		17–19	(3)		
9.	Traian		20–35	(16)		36 (1)
10.	Hadrian		37–47	(11)		48 (1)
11.	Hadrian: Sabina		49	(1)		
12.	Antoninus Pius		50 – 59	(10)		73, 74 (2)
13.	Ant. Pius: Faustina I		60, 61	(2)		
14.	Ant. Pius: diva Faustina I		62–72	(11)		
15.	Ant. Pius: Aurel. Caesar		75–77	(3)		
16.	M. Aurelius		78–86	(9)		
17.	M. Aurel.: divus Antoninus		87–90	(4)		
18.	M. Aurel.: Lucius Verus		91, 92	(2)		
19.	M. Aurel.: Faustina II		93–98	(6)		
20.	M. Aurel.: diva Faustina II		99	(1)		
21.	M. Aurel.: Lucilla		100	(1)		
22.	M. Aurel.: Commodus		101, 102	(2)		
23.	Commodus		103–110	(8)		
24.	Commodus: Crispina		111, 112	(2)		
25.	Septimius Severus		113, 114	(2)		
26.	Sept. Severus: Geta Caesar					115 (1)
27.	Sever. Alex.: diva Maesa				116 (1)	
28.	Gordianus III		118	(1)		117, 136, 138 (3)
29.	Filip Arabul					137 (1)
30.	Decius: Heren. Etruscilla		119	(1)		
31.	Constantin I: Helena					120 (1)
32.	Constantin I: Constantius II Caesar					121 (1)
33.	Constantius II					122–124 (3)
34.	Valentinian I					125–127 (3)
35.	Valens					128, 129 (2)
36.	Theodosius I					130 (1)
37.	Honorius					131 (1)
38.	Arcadius					132 (1)
39.	Theodosius II	133 (1)				
40.	Iustin II					134 (1)
41.	Roman IV Diogene					135 (1)
TOTAL		2	111		1	24

Anexa 3
GRUPAREA MONETELOR DUPĂ PROVENIENȚĂ

Nr. crt.	Localitate / zonă	Monete (nr. din catalog)	Sursa
1.	Apulum	9, 49, 71, 76	- dăruite de lt. Sándor
2.	Carnuntum	1, 36, 45, 48, 73, 74, 78, 120–132, 136, 137	- dăruite de cpt. Iuliu Mihályi, 1872
3.	Damasc	2, 117, 134, 135	- primite de la medicul erarial dr. Novak
4.	Deva	4, 18, 31, 42, 51, 114, 115, 118	- cumpărate de la medicul local, 1867
5.	Districtul Chioar	133	- desc. 1873, dăruit de Al. Pop de Monostor
6.	Ieud	29, 107	- desc. 1871 respectiv 1865; dăruite de Em. Szaplanczay, resp. Tit Bud (în 1893)
7.	Roma	7	- adus de V. Mihályi, 1870
8.	Teceu	10–15, 17, 20–28, 32–34, 37–39, 41, 44, 50, 53, 55–57, 61, 84, 85, 91–93, 96–105, 109, 113	- mare tezaur, desc. 1874
9.	Ulpia Traiana Sarmizegetusa	3, 35, 67, 87, 106, 116	- dăruite de d-na Schiau, 1873
10.	?	8	- cumpărat de la un teolog ardelean, 1877

ABREVIERI / ABRÉVIATIONS / ABBREVIATIONS

- AA – Archäologischer Anzeiger. Deutsches Archäologisches Institut, Darmstadt, München, Tübingen–Berlin
(A)ARMSI – Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, București
ACD – Acta Classica Universitatis Scientiarum Debrecenensis, Debrecen
ActaArchHung – Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest
ActaHistArt – Acta historiae artium Academiae scientiarum Hungaricae, Akadémiai Kiadó, Budapesta
ActaMN – Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
ActaMP – Acta Musei Porolissensis, Zalău
AÉ – L'Année épigraphique, Paris.
AIIA Iași – Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași
AIIC – Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”, Cluj
AJBA – American Journal of Biological Anthropology
AJPA – American Journal of Physical Anthropology
AK – Archaeologiai Közlemények, Pest
AnSt – Anatolian Studies, British Institute of Ankara
AnUCDC – Analele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
AnUVT – Annales d'Université « Valahia » Târgoviște, Section d'Archéologie et d'Histoire
AO – Arhivele Olteniei, Craiova
ArchBulg – Archaeologia Bulgarica, Sofia
ArchÉrt – Archaeológiai Értesítő, Budapest
Argesis – Argesis. Muzeul Județean Argeș. Pitești
ArhMed – Arheologia Medievală
ArhMold – Arheologia Moldovei, Iași
AȘUI – Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
Az Érem – Az Érem kiadványai, Budapest
Banatica – Banatica. Muzeul Banatului Montan, Reșița
BARBrSer – British Archaeological Reports. British Series, Oxford
BARIntSer – British Archaeological Reports. International Series, Oxford
BCMI – Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice
BerRGK – Bericht der Romisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main
BibIstroPontica-P – Biblioteca Istro-Pontica. Seria Patrimoniu, Tulcea
BJ – Bonner Jahrbücher – Bonner Jahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn, Bonn
BMC – *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, Londra: I, *Augustus to Vitellius*, 1923; II, *Vespasian to Domitian*, 1930; III, *Nerva to Hadrian*, 1936; IV, *Antoninus Pius to Commodus*, 1968; V, *Pertinax to Elagabalus*, 1950 (H. Mattingly); VI, *Severus Alexander to Balbinus and Pupienus*, 1962 (R.A.G. Carson).
BMI – Buletinul Monumentelor Istorice, București
BMJT – Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Alexandria
BSNR – Buletinul Societății Numismatice Române, București
Buridava – Buridava. Studii și materiale, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu”, Râmnicu Vâlcea
CA – Cercetări Arheologice. Muzeul Național de Istorie a României, București
Caiete ARA – Caiete ARA. Asociația Arhitectură, restaurare, arheologie, București
Carpica – Carpica. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău
CCA – Cronica Cercetărilor Arheologice din România
CEpR – Cronica Epigrafică a României
Cerclst – Cercetări Istorice, Iași
CICSA – Centrul de Istorie Comparată a Societăților Antice, Facultatea de Istorie, Universitatea din București
CIL – *Corpus Inscriptionum Latinarum*, I–XVII, Berlin
CN – Cercetări Numismatice. Muzeul Național de Istorie a României, București
CNM, V.1 – *Corpus Nummorum Moldaviae*, vol. V.1, Chișinău
CRAI – Académie des inscriptions et belles-lettres. Comptes rendus des séances de l'année ...
Crisia – Crisia. Muzeul Țării Crișurilor, Oradea

- Dacia – Dacia / Dacia Nouvelle Série. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Académie Roumaine. Institut d'archéologie « V. Pârvan », Bucarest
- Danubius – Danubius. Revista Muzeului de Istorie Galați
- DHA – Dialogues d'histoire ancienne, Institut des Sciences et Techniques de l'Antiquité
- Documenta Praehistorica – Documenta Praehistorica, University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of Archaeology, Ljubljana
- EphemDac – Ephemeris Dacoromana, Roma
- EphemNap – Ephemeris Napocensis, Cluj-Napoca
- ERSIR – *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, I – V, V. Spinei, D. N. Rusu (coord.), Suceava, 2021
- FolArch – Folia Archaeologica. A Magyar Nemzeti Múzeum Évkönyve. Annales Musei Nationalis Hungarici, Budapest
- Fontes I – *Fontes Historiae Daco-Romanae – Izvoarele istoriei României*, I, București, 1964
- Fontes II – *Fontes Historiae Daco-Romanae – Izvoarele istoriei României*, II, București, 1970
- FSI – Forensic Science International
- Glasnik – Glasnik. Srpsko Arheološko Društvo (Journal of the Serbian Archaeological Society), Belgrad
- Hierasus – Hierasus. Muzeul Județean Buzău
- HOMO – HOMO. Journal of Comparative Human Biology, Stuttgart
- Ialomița – Ialomița. Studii de cercetări de arheologie, istorie, etnografie și muzeologie, Slobozia
- IDRE – C. C. Petolescu, *Inscriptiones Daciae Romanae. Inscriptiones externae – Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie*, I-II, București, 1996-2000
- IGB – G. Mihailov, *Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae*, vol. I-V, Sofia, 1956-1970
- IGLR – E. Popescu, *Inscripțiile grecești și latine din secolele IV–XIII descoperite în România*, București, 1976
- IGRR – *Inscriptiones Graecae ad Res Romanas pertinentes*, publiées par R. Cagnat, J. Toutain, G. Lafaye, Paris, 1906-1927
- IJP – International Journal of Paleopathology
- ISM – *Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris antiquae. Series altera: Inscriptiones Scythiae Minoris Graecae et Latinae – Inscriptiile din Sythia Minor*: I. *Inscriptiones Histriae et vicinia – Histria și împrejurimile* (Dionisie M. Pippidi), București, 1983; II. *Tomis et territorium – Tomis și teritoriul său* (Iorgu Stoian), București, 1987; III. *Callatis et territorium – Callatis et son territoire* (Alexandru Avram), București – Paris, 1999; IV. *Tropaeum – Durostorum – Axiopolis* (Emilian Popescu), București – Paris, 2015 ; V. *Capidava – Troesmis – Noviodunum* (Emilia Doruțiu-Boilă), București, 1980; VI.2. *Supplementa 2. Tomis et territorium – Tomis et son territoire* (Alexandru Avram, Maria Bărbulescu, Livia Buzoianu), București – Paris, 2018
- Istros – Istros. Muzeul Brăilei „Ferdinand I”, Brăila
- IzvestijaVarna – Izvestija na Narodnija Muzej (Izvestija na Varnenskoto Arheologičesko Družestvo), Varna
- JAHA – Journal of Ancient History and Archaeology, Cluj-Napoca
- JAS – Journal of Archaeological Science, Amsterdam
- JAT – Journal of Ancient Topography
- JFS – Journal of Forensic Studies
- JITE – Journal of Institutional and Theoretical Economics
- JHE – Journal of Human Evolution
- LRBC – *Late Roman Bronze Coinage A.D. 394-498*, Londra, 1965: I, *The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324–346* (P. V. Hill, J. P. C. Kent); II, *Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Empire A.D. 346–498* (R. A. G. Carson, J. P. C. Kent).
- MarNero – Il Mar Nero. Annali di archeologia e storia, Roma
- MemAnt – Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
- Marmatia – Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
- MCA – Materiale și Cercetări Arheologice, București
- MCSEE – Monedă și comerț în Sud-Estul Europei, Sibiu
- MEFRM – Mélanges de l'École française de Rome. Moyen Âge, Rome
- MER – *Catalogue des monnaies de l'Empire romain*. II. J.-B. Giard, *De Tibère à Néron*, Paris, 1988 ; III. J.-B. Giard, *Du soulèvement de 68 après J.-C. à Nerva*, Paris-Strasbourg, 1998
- MFMÉ-SA – A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve – Studia Archaeologica, Szeged
- MIR – *Moneta Imperii Romani*. 14. B. Woytek, *Die Reichsprägung des Kaisers Traianus (98–117)*, I–II, Wien, 2010; 18. W. Szaivert, *Die Münzprägung der Kaiser Marcus Aurelius, Lucius Verus und Commodus (161–192)*, Wien, 1986.
- Mousaios – Mousaios. Buletinul Științific al Muzeului Județean Buzău
- MuzNaț – Muzeul Național, Muzeul Național de Istorie a României, București
- Numizmatičar – Numizmatičar. Casopis za anticki i stari jugoslovenski novac, Belgrad

- Numizmatikai Közlöny – Numizmatikai Közlöny. A Magyar Numizmatikai Társulat, Akadémiai Klado, Budapest
- NZ – Numismatische Zeitschrift, Viena
- Oltenia – Oltenia. Studii și Comunicări, Craiova
- Paléorient – Paléorient: revue interdisciplinaire de préhistoire et de protohistoire du sud-ouest et de l'Asie centrale, Paris
- PBF – Prähistorische Bronze Funde, München – Stuttgart
- Peuce – Peuce. Studii și cercetări de istorie și arheologie, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea
- PME – H. Devijver, *Prosopographia militiarum equestrium quae fuerunt ab Augusto ad Gallienum*, Leuven, I (A–I, 1976), II (I–V, 1977), III (1980; indici)
- Pontica – Pontica. Studii și materiale de istorie, arheologie și muzeografie, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța
- Przegląd Archaeologiczny – Przegląd Archaeologiczny, Institut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Wrocław
- PZ – Prähistorische Zeitschrift, Institut für Prähistorische Archäologie, Berlin
- RAASI – Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Republica Moldova
- RAN – Repertoriul Arheologic Național / National Archaeological Repository
- RCAN – Revista de Cercetări Arheologice și Numismatice, București
- RESEE – Revue des Études Sud-Est Européennes. Academia Română. Institutul de Studii Sud-Est Europeene, București
- RevArh – Revista Arheologică, Chișinău
- RGZM – Barbara Pferdehirt, *Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums*, Mainz, I-II, 2004
- RI – Revista Istorică. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București
- RIC – *The Roman Imperial Coinage*, Londra: I², *From 31 BC to AD 69*, 1984 (C. H. V. Sutherland); II, *Vespasian to Hadrian*, 1926 (H. Mattingly, E.A. Sydenham); II.1, *From AD 69–96. Vespasian to Domitian*, 2007 (I. A. Carradice, T.V. Buttrey); II.3, *From AD 117–138. Hadrian*, 2019 (R.A. Abdy, P.F. Mittag); III, *Antoninus Pius to Commodus*, 1930; IV.1, *Pertinax to Geta*, 1968 (H. Mattingly, E.A. Sydenham); IV.2, *Macrinus to Pupienus*, 1938; IV.3, *Gordian III – Uranian Antoninus*, 1949 (H. Mattingly, E. A. Sydenham, C. H. V. Sutherland); V.1, 1927 (reimprimat 1968; P. H. Webb); VII, *Constantine and Licinius A.D. 313–337*, 1966 (P.M. Bruun); VIII, *The Family of Constantine I A.D. 337–364*, 1981; X, *The Divided Empire and the Fall of the Western Parts A.D. 395–491*, 1994 (J.P.C. Kent)
- RMD – Margaret M. Roxan, *Roman Military Diplomas*, London: I. *Roman Military Diplomas 1954–1977*, 1978; II. *Roman Military Diplomas 1978–1984*, 1985; III. *Roman Military Diplomas 1985–1993*, 1994; Margaret M. Roxan, P. Holder, *Roman Military Diplomas IV*, 2003; P. Holder, *Roman Military Diplomas V*, 2006
- RMM-MIA – Revista Muzeelor și Monumentelor – Monumente Istorice și de Artă, București
- Romanoslavica – Romanoslavica. Asociația Slaviștilor din România, București
- RPC – *Roman Provincial Coinage*, Oxford (https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/map?volume_id=)
- RPC, VII.2 – *Roman Provincial Coinage. VII.2. From Gordian I to Gordian III (AD 238–244): all provinces except Asia*, Londra/Paris, 2022 (J. Mairat, M. Spoerri Butcher, cu contribuția M. Amandry, R. Bland, K. Butcher, J. Nurpetlian, U. Peter).
- RRH – Revue Roumaine d'Histoire, Bucarest
- SAA – Studia Antiqua et Archaeologica, Iași
- SCIA.AP – Studii și Cercetări de Istoria Artei. Seria Artă Plastică
- SCIV(A) – Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
- SCN – Studii și Cercetări de Numismatică, București
- SHA – *Scriptores Historiae Augustae*, Teubner, Leipzig, 1965
- Simpozion Chișinău 2003 – *Simpozion de numismatică dedicat Centenarului Societății Numismatice Române (1903–2003)*, Chișinău, 26–28 noiembrie 2003, București, 2005.
- SMIM – Studii și Materiale de Istorie Medie. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București
- SMMIM – Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară, București
- SNGCop 2 – *Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish Royal National Museum*, Copenhaga, 1942–1969 (serie reeditată); II, *Thrace and Macedonia*, West Milford, 1982.
- SP – Studii de Preistorie, București
- StCl – Studii Clasice, București
- StratumPlus – Stratum Plus, Școala Superioară de Antropologie, Chișinău, St Petersburg, București
- Suceava – Suceava. Anuarul Muzeului Național al Bucovinei, Suceava
- SympThrac – Symposia Thracologica, București
- Syria – Syria. Archéologie, art et histoire. Institut Français du Proche-Orient
- TdE – Trabajos de Egiptología. Papers on Ancient Egypt, Universidad de La Laguna, Tenerife, Spania

Th-D – Thraco-Dacica, București

Tyragetia – Tyragetia. Anuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău

VAH – Varia Archaeologica Hungarica V. Redigit Csanád Bálint. Publicationes Instituti Archaeologici Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest

Valachica – Valachica. Studii și cercetări de istorie și istoria culturii, Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească”, Târgoviște

ZPE – Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bonn

ZRVI – Zbornik radova Vizantološkog instituta. The Institute for Byzantine Studies. Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrad